

دانشگاه کردستان
دانشکده ادبیات فارسی و زبان های خارجی
گروه زبان و ادبیات عربی

عنوان:

عناصر ساختاری داستان در "رمان الحب فی زمن النفط" نوال السعداوی

پژوهشگر:

جمال سلیمانی

استاد راهنما:

دکتر محمد رضا عزیزی پور

استاد مشاور:

دکتر جمیل جمفری

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته زبان و ادبیات عربی

آذر ماه ۱۳۹۱

کلیه حقوق مادی و معنوی مترتب بر نتایج مطالعات،

ابتکارات و نوآوری های ناشی از تحقیق موضوع

این پایان نامه (رساله) متعلق به دانشگاه کردستان است.

*** تعهد نامه ***

اینجانب جمال سلیمانی دانشجوی کارشناسی ارشد رشته زبان و ادبیات عربی دانشگاه کردستان، دانشکده ادبیات فارسی و زبان های خارجی گروه زبان و ادبیات عربی تعهد می نمایم که محتوای این پایان نامه نتیجه تلاش و تحقیقات خود بوده و از جایی کپی برداری نشده و به پایان رسانیدن آن نتیجه تلاش و مطالعات مستمر اینجانب و راهنمایی و مشاوره اساتید بوده است.

با تقدیم احترام

۱۳۹۱ / ۱۰ / ۱

دانشگاه کردستان

دانشکده ادبیات فارسی و زبان های خارجی
گروه زبان و ادبیات عربی

پایان نامه جهت اخذ درجه ی کارشناسی ارشد رشته زبان و ادبیات عربی

عنوان:

عناصر ساختاری داستان در رمان "الحب فی زمن النفط" نوال سعداوی

پژوهشگر:

جمال سلیمانی

در تاریخ ۱۳۹۱/۱۰/۱۶ توسط کمیته تخصصی و هیأت داوران زیر مورد بررسی قرار گرفت و با نمره ..... و درجه ..... به تصویب رسید.

<u>امضاء</u>	<u>مرتبه علمی</u>	<u>نام و نام خانوادگی</u>	<u>هیأت داوران</u>
	استاد یار	دکتر محمد رضا عزیزی پور	۱-استاد راهنما
	استادیار	دکتر جمیل جعفری	۲-استاد مشاور
	استادیار	دکتر محمد شرف بیانی	۳-استاد داور خارجی
	استاد یار	دکتر محسن پیشوایی علوی	۴-استاد داور داخلی

مهر و امضاء معاون آموزشی و تحصیلات تکمیلی

دکتر محمد رضا عزیزی پور

مهر و امضاء گروه

دکتر جمیل جعفری

تقدیم ہے:

دوست و ہمنکار کرامیم مسعود عبداللہی

تقدیر و تشکر

از زحمات بی دریغ اساتید گرامی و سرورانی که سالها در محضرشان فیض برده ام و مرا در نگارش این پایان نامه یاری نموده اند، از زحمات بی پایان استاد راهنما جناب آقای دکتر محمد رضا عزیزی پور، و تلاشهای خستگی ناپذیر استاد مشاور جناب آقای دکتر جمیل جعفری کمال تشکر را دارم.

و وظیفه ای خودمی دانم که از زحمات سایر اساتید محترم گروه عربی دانشگاه کردستان، جناب آقای دکتر احمد نهیرات، و جناب آقای دکتر محسن پیشوایی علوی، جناب آقای دکتر حسن سرباز، جناب آقای دکتر هادی رضوان، جناب آقای دکتر عبدالله رسول نژاد، و جناب آقای دکتر صالح فتحی دهکردی نهایت قدردانی را ابراز دارم.

چکیده:

مصر به عنوان کشوری مهم در عرصه رمان نویسی، از جایگاهی ممتاز در ادبیات برخوردار است. خانم نوال السعداوی به سبب فعالیتش در عرصه حمایت از حقوق زنان و نیز تشکیل جنبش همبستگی زنان از اهمیتی خاص نزد جامعه برخوردار گشته است و علاوه بر پزشکی بیش از چهل رمان و نمایشنامه نگاشته است که به ترسیم زوایای زندگی زنانه در مصر پرداخته است، او اولین زن عرب است که زندگینامه اش را در کتاب (اوراقی حیاتی) نوشته است. وی به سبب آشنایی اش به زبان های فرانسوی و انگلیسی و سال ها زندگی اش در غرب توانسته از این دو زبان گنجینه ای غنی بیاندوزد، رمان الحب فی زمن النفط که پس از رهایی نویسنده از زندان و نیز پس از تهدید شدنش به ترور از طرف گروه های جهادی مصر نوشته شده است، با دیدی رادیکال فمینیستی نوشته شده و در آن رگه هایی از رئالیسم جادویی به چشم می خورد، زبان راوی در آن و جملاتش ساده و قابل فهم است و نویسنده بطور صریح به نقد دیدگاه های سنتی و دینی موجود در جامعه مصر پرداخته است و گوئی در جستجوی هویت زنانه بوده که جامعه و برخی باورها مانع رسیدن او به هدفش شده است، او با اندیشه فرار دائمی در پی آن است که عدم رضایت خود را از وضع موجود ابراز دارد، او با انتخاب شخصیت های بی نام در پی آن است که مصادیق شخصیت اصلی داستان را محدود نکند، و به جهت تأثیری که از تبعیض جنسیتی گرفته است مدام همه چیز را به زنان منسوب می کند.

کلید واژه: ساختارشناسی، عناصر داستانی، نوال السعداوی، الحب فی زمن النفط، درون مایه

صفحه	عنوان
۱	فصل اول (مقدمه و کلیات تحقیق) .....
۱	۱-۱- مقدمه .....
۳	۲-۱- بیان مسأله .....
۴	۳-۱- سوالات تحقیق .....
۵	۴-۱- اهداف تحقیق .....
۵	۵-۱- جامعه آماری .....
۵	۶-۱- پیشینه تحقیق .....
۶	۷-۱- کاربردهای تحقیق .....
۷	۸-۱- روش شناسی پژوهش .....
۸	فصل دوم (تعاریف و مفاهیم نظری) .....
۸	۱-۲- ساختارگرایی .....
۸	۲-۲- پیشینه رمان .....
۹	۱-۲-۲- رمان جهان .....
۹	۲-۲-۲- رمان عرب .....
۱۰	۳-۲-۲- رمان مصر .....
۱۱	۳-۲- ادبیات داستانی و انواع آن .....
۱۲	۱-۳-۲- تعاریف داستان .....
۱۲	۲-۳-۲- عناصر داستان .....
۱۲	۳-۳-۲- پیرنگ داستان .....
۱۷	۴-۳-۲- شخصیت پردازی .....
۱۹	۱-۴-۳-۲- اقسام شخصیت داستانی .....
۱۹	۱-۱-۴-۳-۲- ایستا .....
۱۹	۲-۱-۴-۳-۲- پویا .....
۱۹	۳-۱-۴-۳-۲- اصلی .....
۱۹	۴-۱-۴-۳-۲- فرعی .....
۲۰	۵-۱-۴-۳-۲- نوعی یا تیپ .....
۲۰	۶-۱-۴-۳-۲- زمینه (سیاهی لشکر) .....
۲۰	۲-۴-۳-۲- شیوه های شخصیت پردازی .....
۲۰	۱-۲-۴-۳-۲- شخصیت پردازی مستقیم .....
۲۰	۲-۲-۴-۳-۲- شخصیت پردازی غیر مستقیم .....

۲۱	..... ۲-۳-۵- صحنه (زمان و مکان)
۲۱	..... ۲-۳-۵-۱- زمان
۲۳	..... ۲-۳-۵-۲- مکان
۲۳	..... ۲-۳-۶- لحن
۲۴	..... ۲-۳-۷- گفتگو
۲۵	..... ۲-۳-۷-۱- تک گوئی درونی مستقیم (روشن)
۲۵	..... ۲-۳-۷-۲- تک گوئی درونی مستقیم گنگ (ناروشن)
۲۶	..... ۲-۳-۷-۳- تک گوئی درونی غیر مستقیم
۲۶	..... ۲-۳-۸- زاویه دید
۲۷	..... ۲-۳-۸-۱- اقسام راوی
۲۷	..... ۲-۳-۸-۲- راوی اول شخص (بی طرف)
۲۷	..... ۲-۳-۸-۳- راوی سوم شخص
۲۸	..... ۲-۳-۸-۴- راوی مفسر چند کانونه
۲۸	..... ۲-۳-۹- سبک رمان
۲۹	..... ۲-۳-۱۰- درون مایه (مضمون)
۲۹	..... ۲-۳-۱۱- نماد، اسطوره و رنگ
۳۲	..... فصل سوم (زندگینامه نوال سعداوی، وآثار و افکارش)
۳۲	..... ۳-۱- زندگینامه نوال
۳۴	..... ۳-۲- اندیشه نوال
۳۸	..... ۳-۳- رئالیسم جادوئی
۴۰	..... ۳-۴- فمینیسم
۴۱	..... فصل چهارم: تطبیق عناصر داستانی
۴۱	..... ۴-۱- پیرنگ رمان
۴۱	..... ۴-۱-۱- حادثه اصلی
۴۲	..... ۴-۱-۲- حوادث فرعی
۴۴	..... ۴-۱-۳- اجزای پیرنگ
۴۴	..... ۴-۱-۳-۱- گره افکنی
۴۵	..... ۴-۱-۳-۲- کشمکش
۴۸	..... ۴-۱-۳-۳- دروایی یا هول و ولا
۵۰	..... ۴-۱-۳-۴- نقطه اوج
۵۱	..... ۴-۱-۳-۵- گره گشایی
۵۲	..... ۴-۱-۳-۶- پایان بندی
۵۲	..... ۴-۱-۳-۷- کارکردهای پیرنگ رمان

۵۴	..... ۲-۴- شخصیت های داستانی
۵۴	..... ۱-۲-۴- شخصیت اصلی
۵۶	..... ۲-۲-۴- شخصیت فرعی
۵۷	..... ۳-۲-۴- شخصیت تیپ (نوعی)
۵۸	..... ۴-۲-۴- شخصیت پس زمینه (سیاهی لشکر)
۵۸	..... ۳-۴- صحنه (زمان و مکان)
۵۸	..... ۱-۳-۴- زمان
۶۰	..... ۲-۳-۴- مکان
۶۱	..... ۴-۴- لحن
۶۴	..... ۵-۴- گفتگو
۶۴	..... ۱-۵-۴- دیالوگ
۶۶	..... ۲-۵-۴- مونولوگ
۶۶	..... ۶-۴- زاویه دید
۶۷	..... ۱-۶-۴- راوی مفسر چند کانونه
۶۸	..... ۲-۶-۴- جریان سیال ذهن
۶۸	..... ۷-۴- سبک
۶۹	..... ۱-۷-۴- رئالیسم جادویی
۷۱	..... ۲-۷-۴- نمودهای فمینیسم رادیکال
۷۳	..... ۸-۴- درون مایه
۷۴	..... ۱-۸-۴- درون مایه های اجتماعی
۷۴	..... ۱-۱-۸-۴- تقدیرگرایی و اعتقاد به جبر و سرنوشت
۷۴	..... ۲-۱-۸-۴- وابستگی اقتصادی زنان
۷۴	..... ۳-۱-۸-۴- عقاید رایج در سطح جامعه
۷۵	..... ۴-۱-۸-۴- باورهای سخت گیرانه اجتماعی در جنسیتی کردن مشاغل
۷۵	..... ۶-۱-۸-۴- نداشتن حق انتخاب در زندگی
۷۶	..... ۷-۱-۸-۴- قوانین سخت گیرانه و تبعیض آمیز درباره زنان
۷۸	..... ۲-۸-۴- درون مایه های تاریخی
۷۹	..... ۳-۸-۴- درون مایه های انتقادی
۸۰	..... ۹-۴- نماد، اسطوره و رنگ
۸۲	..... فصل پنجم (نتیجه گیری)
۸۵	..... الملخص باللغة العربية
۹۲	..... منابع و مأخذ
۱۰۲	..... چکیده انگلیسی

فصل اوّل:

مقدمه و کلیات تحقیق

۱-۱- مقدمه:

اثر ادبی پیش از آن که وسیله ای برای بیان عقاید یا انعکاسی از واقعیتی اجتماعی باشد خود واقعیتی مادی است که از کلمات ساخته شده و در این ساخت آنچه مهم است جنبه فنی و شگردهایی است که هنرمند به کار می برد.

ساختارگرایی به وسیع ترین مفهوم آن، روش جستجوی واقعیت نه دراشیای منفرد که در روابط میان آنهاست. (اسکولز، ۱۳۷۹: ۱۸)

ساختار عبارت است از اولاً نظم و ترتیب رویدادها که ممکن است فصل بندی شده یا در یک قطعه یکپارچه گردآمده باشد؛ وثانیاً نسبتی است که عنصرهای سازنده رمان از قبیل شخصیت و طرح و دیدگاه و مضمون باهم دارند و تاثیری که درهم می گذارند و ارزش زیبایی شناختی ای است که پدید می آورند. (ایرانی، ۱۳۸۰: ۵۸۹ و ۵۹۰)

و یا به تعبیری دیگر تحلیل ساختار، عبارت از تحلیل زبان و چگونگی روایت و ایجاد گفتمان ها بدان گونه که فرم و شکل اثر را تشکیل می دهد، عناصر اصلی تحلیل ساختار یک داستان عبارتند از: پیرنگ، زاویه دید، صحنه، گفت و گو، شخصیت، در این روش پژوهشگر پدیده های گوناگون علم خود را بطور جداگانه و مستقل از یکدیگر مورد مطالعه قرار نمی دهد بلکه همواره می کوشد هر پدیده را در ارتباط با مجموعه پدیده هایی که آن پدیده جزئی از آنهاست، بررسی کند (بالایی، ۱۳۶۶: ۲۶۷)

بررسی ساختاری فرمهای روایی، تقریباً با کار ولادیمیر یاکف لویچ پراپ روسی با نام «ریخت شناسی قصه های پریان» (Morphology of the Folktale) و به دنبال آن بررسی ساختار اسطوره ها توسط کلود لوی استروس آغاز شد. پراپ با توجه دادن به روابط متقابل کارکردها، نقطه شروعی برای گروهی از نظریه پردازان

بعدی، به ویژه گروه گرماس، برمون و تودوروف فراهم آورد. هدف این گروه، بررسی عناصر داستان و قوانین ترکیب آنها بود. آنها در صدد بودند با تشخیص کوچک‌ترین واحد روایی و ارتباط آن با واحدهای دیگر به درکی ادبی‌تر از روایت دست یابند. از این میان برمون با ابداع یک نظام مبتنی بر نمایش شکل‌واره‌ای، چگونگی روابط بین کوچک‌ترین واحدها را کشف کرد و واحد پایه روایت را «پی‌رفت» (sequence) نامید (اسکولز، ۱۳۸۳: ۹۱-۱۳۹)

امروزه رمان پرفروش‌ترین گونه ادبی در کشورهای عربی است و ناشران آنرا بر هر ژانر دیگری ترجیح می‌دهند، بعد از جنگ ۱۹۶۷. م اعراب با اسرائیل، نسل جدیدی از رمان نویسان عرب که اکنون نسل دهه ۱۹۶۰ خوانده می‌شوند از رئالیسمی که در نیمه اول قرن بیستم باکسانی چون نجیب محفوظ شروع شده بود، فاصله گرفتند. شکست اعراب از اسرائیل در جنگ شش روزه نگرش این رمان نویسان را تأیید کرد، آنها نسبت به هر چیز شکاک و ناباور بودند. نویسندگانی که پس از نسل شخصی‌ها و در دهه هشتاد و نود میلادی به عرصه آمدند، رمان عرب را به سمت و سوئی دیگر کشاندند. آنها با تثبیت دوباره ساختار سنتی قصه گوئی در افسانه‌های (هزار و یک شب) و در آمیختن آن باشگردهای روایتگری، تاریخ جهان عرب را بازآفرینی کردند و از آن به عنوان پس زمینه‌ای برای زندگی معاصر بهره گرفتند. (صالح، بی تا: ۲)

درباره رمان در ادبیات عرب میان تاریخ ادب نویسان و ناقدان اختلاف نظر وجود دارد، افرادی چون لوئیس عوض، رمان عربی را نتیجه تأثیر مستقیم ادبیات غرب به ویژه ادبیات فرانسه و روسیه می‌دانند و برخی دیگر همچون مصطفی صادق صادق الرافعی و طه حسین و عبدالحمید یونس عوامل ظهور رمان جدید عرب را در درجه اول به میراث مردمی عرب و تمایل آنان به حکایت و شنیدن اخبار و داستان‌ها مرتبط می‌کنند که بعد از اسلام ظهور کرد و این احساس را در آنها تقویت کرد. (وادی، ۱۹۹۷: ۱۷)

رمان بیشتر مراحل زندگی عرب را کالبد شکافی می‌کند و آنها را جلوه گر می‌شود، از رهگذر رمان می‌توان به اندیشه‌ها و رویاها و اهداف مردم آگاه شد، رمان بهترین ابزار رفع مشکلات و رنج و فرسودگی هائی است که قوم عرب در حال و آینده با آن روبرو بوده و هست (منیف، ۱۳۸۵: ۲).

مصر فعال‌ترین کشور عربی در زمینه داستان نویسی است، داستان نویسی مصر تا مدت‌ها بر الگوهای قراردادی و کهن تکیه داشت اما بادرک ضرورت‌های زمان به تدریج خود را از قید و بندهایی چنین، آزاد کرد. (ناظمیان، بی تا: ۲) واقع‌گرایی رمان در شیوه عرضه و واقعیت‌هاست، در شیوه عرضه تجربه‌های خاص افراد خاص در زمان‌ها و مکان‌های خاص. رمان آن تجربه‌ها را به گونه‌ای عرضه می‌کند که خواننده امکان می‌یابد در آنها شرکت جوید و با تمام جزئیات مهم موضوع تجربه،

وبا حال واحوال شخصیت های درگیر باموضوع تجربه ونقشی که آنان داشته اند چنان با دقت وتفصیل آشنا شود که بتواند به شخصه داوری کند. (ایرانی، ۱۳۸۰: ۱۴۳)

بررسی ساختار رمان در زبان عربی پیشینه چندانی ندارد، از سوئی عمر رمان به عنوان یک ژانر ادبی به کمتر از صد و پنجاه سال می رسد و از دیگر سو ساختارگرایی که با بررسی ساختار قصه های پریان اثر ولادیمیر پراپ روسی آغازشد، نیز تاریخی کهن ندارد، خانم سعداوی به عنوان یک روان پزشک و یک فعال حقوق بشر شناخته می شود وچهره دیگر ایشان سیمای زنی ادیب است که حاصل آن بیش از چهل رمان ونمایشنامه می باشد که به صورتی گسترده در آنها می کوشد نابسامانی ها ومشکلات جامعه را برجسته نماید، به واسطه تحصیلاتی که در غرب (بوئزه انگلستان وامریکا) داشته است ونیز آشنایی شخص نویسنده با زبان های زنده دنیا (فرانسوی وانگلیسی)توانسته است کوله باری از مجموعه اندوخته های ملل دیگر را نیز به تجربه عربی خویش بیفزاید، از جانبی دیگر به دلیل کار در مراکز بیمارستانی زنان با این طیف گسترده مدام در تماس بوده وباتشکیل انجمن های دفاع از حقوق زنان ونیز انتشار مجلات سعی در بیدار کردن جنس دوم ونیمه ناپیدای جامعه نموده است، و بواسطه سال ها زندگی در تبعید و چند صباحی که در زندان گذرانیده است تنش های جامعه خویش را به خوبی درک کرده است، نباید از نظر در داشت که فعالیت گروه های اسلامی که به تکفیر و در لیست ترور قرار داده شدنش انجامید نیز دغدغه های بیشماری برای نویسنده ایجاد کرده و به گونه ای از هر حیث برای نوشتن سوژه های بیشماری به ذهنش خطور کرده است که حاصل آن دریافت جایزه ادبی استیک داسیگرمن در سال ۲۰۱۲ می باشد.

فصلهای این پژوهش به شرح زیر می باشد:

فصل اول: کلیات تحقیق که دربرگیرنده مقدمه، تعریف مساله، سوالات تحقیق، اهداف تحقیق، جامعه آماری، کارکرد پژوهش، روش انجام وپیشینه تحقیق می باشد.

فصل دوم: چارچوب نظری پژوهش می باشد که در بردارنده ساختار رمان است که شامل تعریف رمان وانواع آن وعناصر ساختاری آن می باشد.

فصل سوم: به بررسی زندگینامه نوال السعداوی، آثار واندیشه هایش می پردازد.

فصل چهارم: مشتمل بربررسی ساختار ادبی رمان الحب فی زمن النفط می باشدکه درآن پژوهشگر به تجزیه وتحلیل اثر مورد پژوهش می پردازد.

فصل پنجم: شامل نتیجه گیری، خلاصه عربی وچکیده انگلیسی پژوهش ونیز مراجع مورد استفاده در تحقیق را شامل می شود.

۱-۲- بیان مسأله:

ادبیات، برای به وجود آمدن، به موقعیتهای متنوعی که در زندگی واقعی رخ می‌دهد نیاز دارد. از این رو تاریخ می‌تواند حکم مواد و مصالح کار نویسنده باشد؛ اما همان‌گونه که از سخن ارسطو بر می‌آید وظیفه هنر و به خصوص ادبیات، بازنمایی حقیقت نیست، بلکه آفرینش موضوعی حقیقت‌نماست (ارسطو، ۱۳۴۳: ۳۵) «بشر از زمان‌های بسیار کهن، شوقی به داستان‌گویی داشته و داستان را سینه به سینه نقل می‌کرده است؛ حتی سال‌ها پیش از آنکه نوشتن را کشف کند... شاید قدیمی‌ترین داستان نوشته شده، قصه مصری «دو برادر» باشد که بر روی پاپیروس آمده است - حدود قرن سی و سوم پیش از میلاد مسیح.» (تقی‌زاده، ۱۳۷۹: ۷)

اثر ادبی بیش از آن که وسیله‌ای برای بیان عقاید یا انعکاسی از واقعیتی اجتماعی باشد خود واقعیتی مادی است که از کلمات ساخته شده و در این ساخت آنچه مهم است جنبه فنی و شگردهایی است که هنرمند به کار می‌برد.

نویسندگان با شکافتن مشکلات جامعه و بیان راه‌های گسترش عدالت و با تصویر بزه‌کاریها و شرارتها و شرح انگیزه‌ها و عوامل آن به پیشگیری و درمان می‌پردازند. (غنیمی هلال، ۱۳۷۳: ۵۱۲)

وضعیت جامعه مصر به هنگام نگارش رمان در سال ۱۹۹۳. م، حکومت دیکتاتوری و استبداد نظامی حسنی مبارک، فشار گروههای جهادی و تهدید به ترور نویسنده، تحریکات اخوان المسلمین بر علیه نویسنده، تجربه زندانی شدن و زندگی در تبعید بی شک نگارنده را واداشته تا خود را به گونه‌ای از این حصارهای محیطی برهاند.

زجر و درد از زن بودن و مورد تحقیر قرار گرفتن به شکل حوادث تکراری در دنیای قهرمان داستان بروز یافته است چنانکه زن در جستجو و تلاش برای تغییر برمی‌آید و یا این که از غربت وجودی و درونی در طی زمان درد می‌کشد، رمان با بادیدی انتقادی-اصلاحی نسبت به برخی باورهای دینی و رسوم سنتی حاکم بر جامعه عربی نگاشته شده است.

این پژوهش برآن است تا عناصر ساختاری رمان را (پیرنگ، زاویه دید، صحنه و صحنه پردازی، شخصیت و شخصیت پردازی، گفتگو، و سبک و شیوه نگارش) را مورد بررسی قرار دهد.

۱-۳- سؤالات تحقیق

پژوهش موجود سعی بر آن دارد تا با بررسی ساختار رمان الحب فی زمن النفط به پرسش‌های زیر پاسخ دهد:

۱. تبیین عناصر داستانی در رمان الحب فی زمن النفط چگونه صورت گرفته است؟

۲. شیوه شخصیت پردازی در این رمان چگونه است؟

۳. هماهنگی عناصر داستان در پروراندن درون مایه چگونه می‌باشد؟

۱-۴- اهداف تحقیق

هدف کلی: عناصر ساختاری داستان در "رمان الحب فی زمن النفط" نوال السعداوی

اهداف جزئی:

۱. بررسی پیرنگ موجود در رمان الحب فی زمن النفط
۲. تبیین شخصیت های موجود در رمان الحب فی زمن النفط
۳. بررسی و تعریف هرکدام از عناصر داستانی

۱-۵- جامعه آماری:

این پایان نامه رمان الحب فی زمن النفط اثر نوال السعداوی می باشد که در چاپخانه دار مدبولی قاهره به سال ۱۹۹۳. م منتشر شده است. این رمان در ۱۸۰ صفحه و پس از رمان جنات و ابلیس که در سال ۱۹۹۲. م در دارالآداب بیروت منتشر گردیده است، به سال ۱۹۹۳ در دار مدبولی قاهره چاپ شده است. رمان بیان فرار زنی از محل کارش بخاطر وضعیتی که بر او حاکم شده می باشد و در این مسیر دچار حوادثی می شود که می خواهد برافکار عامه جامعه بشورد تا بتواند حقوق از دست رفته زنان را بازپس گیرد، در این رمان عنصر پیرنگ و بویژه شخصیت قهرمان داستان به صورتی بسیار مفصل مورد پرداخت واقع شده است و چرایی و کم و کیف و میزان شناسه این شخصیت نیز جز ذکر نام او کاملاً مورد حلاجی قرار گرفته است. و در تداوم دیگر کارهای خانم سعداوی با رویکردی رادیکال فمینیستی و در جهت انتقاد اجتماعی صریح به باورهای سیاسی، سنتی و دینی جامعه عربی و بویژه مصر می پردازد.

بدیهی است واکاوی و رد آرای ضد دینی او امری ضروری است که در برخی بخش های این پژوهش به آن پرداخته شده است، ولی از آنجا که کار پایان نامه ساختار رمان می باشد کمتر به این مبحث در پایان نامه پرداخته شده است چون کتب متعددی از جمله ، اعلام واقزام ، بن سید العفانی ، ونیز کتاب زن ، دین و اخلاق نیز به طور مفصل با یک مناظره میان چهره سکولار خانم سعداوی در مقابل دکتر هبه عزت رؤوف صورت گرفته است و خوشبختانه دو ترجمه از آن در بازار موجود می باشد و از آنجا که نقدهایی صریح به اندیشه های او وارد آمده است کمتر این مقوله مورد توجه قرار گرفته است ، و هنگامیکه فعالیت گروه ها و جماعت های مختلف اسلامی او را مجبور به تبعید از کشور نمودند خود گویای عدم مقبولیت اندیشه های خانم سعداوی از سوی جامعه مسلمان مصر می باشد و در این پژوهش در مبحث درون مایه های انتقادی نادرستی افکار نویسنده و ضدیت آن با برخی از آیات قرآنی به تصریح بیان شده است .

۱-۶- پیشینه تحقیق:

از این نویسنده آثار ذیل در ایران منتشر شده است: "چهره عریان زن عرب" نوال سعداوی، مترجمان: مجید فروتن، رحیم مرادی، ۱۳۵۹، نشر اندیشه های نوین، "زن، دین و اخلاق، در ایران با نام «نیمه دیگر؛ نابرابری حقوقی زن در بوته نقد» مترجم: مهری سرحدی، نشر ناقد، چاپ اول ۱۳۸۲ (که در واقع مناظره دو زن: اسلام گرا {دکتره به رووف عزت} با فمسنیت سکولار {نوال سعداوی} می باشد)، و کتاب چشمان زنان: زن در نقطه صفر، برگردان: حامد شهیدیان.

البته لازم به توضیح است که کتاب زن، دین، اخلاق از دو نگاه مختلف تالیف نوال سعداوی و هبه رئوف عزت را زاهد ویسی ترجمه کرده است که در شمارگان ۳۰۰۰ نسخه توسط شرکت چاپ و نشر بین الملل وابسته به انتشارات امیر کبیر به چاپ رسیده است.

پایان نامه کارشناسی ارشد "مظاهر النسويه في اعمال الدكتوراه نوال السعداوی الادييه" لعيا اعتماد سعید، که در سال ۱۳۸۳ در دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات از آن دفاع شده است و به دیدگاه های فمینیستی موجود در آثار نوال السعداوی پرداخته است.

پایان نامه "حقوق التربويه للمراه فی امره عندنقطه الصفر" لنوال السعداوی و "perempuanberkalungsurban" لعابده الخالقی، که در سال ۲۰۰۷ م توسط علویه حضری نگاشته شده است، که به صورت مقایسه ای برای دستیابی به درجه سرجانا (S-1) در گروه زبان و ادبیات عربی دانشکده علوم انسانی و فرهنگی دولتی اسلامی، در مالانژ ارائه شده است.

و نیز کتاب "انثی ضدالانوثه: دراسة فی أدب نوال السعداوی علی ضوء التحليل النفسی" جورج طرابیسی، دارالطبیعة، بیروت، الطبعة الثانية، ۱۹۹۵) نویسنده در این کتاب به تحلیل روانشناسانه رمان ها و آثار فکری نوال سعداوی پرداخته است. (متأسفانه کتاب مذکور در کتابخانه های بسیاری که من گشتم یافت نشد).

از مقالاتی که در سایت نورمگز پیرامون خانم سعداوی موجود بود: "نوال السعداوی دعوه جریئه لتحریر جسد المراه العربیه من سلطتی الرجل والمجتمع" لیلی الحر، مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی، در واقع تلاش خانم سعداوی را برای رهایی از تسلط مردان در آثارش بیان نموده است.

"وقفه مع الدكتوراه نوال السعداوی والدعوه لاقامه الحركة النسائية العربیه الواحده" منی القادری، مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی، بیانی روشن در فعالیتهای خانم سعداوی پیرامون جنبشی است که در حمایت از حقوق زنان در مصر به راه انداخته است.

"قراءات نقدیه، المراه فی کتابات نوال السعداوی" رجاء طایع، مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی، نگاه فمینیستی خانم سعداوی را در آثارش بررسی کرده است.

هرچند نباید از نظر دور داشت که در کتاب اعلام واقزام فی میزان الاسلام اثر دکتر سید بن حسین العفانی جلد اول از صفحه ۴۴۲ تا ۴۶۲ به نقد دینی آثار نوال سعداوی پرداخته است حال آن که حتی یک سطر پیرامون رمانی که موضوع این پایان نامه می باشد نوشته نشده است.

نوشته ها و پیشینه هایی که درباره آثار و بویژه رمان های نوال السعداوی ذکر شد هرچند دارای مطالبی ارزشمند می باشند ولی از آن جا که هیچ کدام به صورت ویژه به اصول داستان نویسی و عناصر ساختاری داستان، در رمان الحب فی زمن النفط پرداخته اند به همین جهت واکاوی زوایا پنهان این اثر با انجام این تحقیق ضروری می نماید.

۱-۷- کاربردهای پژوهش

آگاهی یافتن به عناصر برجسته مدنظر نویسنده در ساختار رمان فوق الذکر به سبب انجام نشدن پایان نامه ای درباره آثار منتشر او از مزایای انجام این پژوهش می باشد.

۱-۸- روش شناسی پژوهش

این پژوهش با بررسی ساختار شناسانه (رمان الحب فی زمن النفط) انجام می شود، شیوه مورد استفاده تحلیل ساختاری متن می باشد که از بررسی رمان استخراج می شود.

فصل دوم

تعاریف و مفاهیم نظری

۲-۱- ساختار گرای

کلمه ی ساختار در زبانهای اروپایی از اصل لاتینی (stueeu) به معنای بنیان یاروشی است که هر گونه بنایی بر آن ساخته شود سپس مفهوم این کلمه گسترش یافته تا در برگرنده ی وضعیت وچگونگی اجزاء در هر پیکره ای شود واین تعریف از ریشه کلمه در زبان عربی قدیم خیلی دور نیست که به محکم ساختن و ترکیب کردن اشاره دارد. (فضل، ۱۹۹۸: ۱۲)

فرمالیسم ودرپی آن ساختار گرای که می توان آغاز آن را به حدود سال های دهه ۱۹۲۰ م رساند؛ اما نقطه اوج آن فاصله زمانی سال های دهه های ۱۹۵۰ تا ۱۹۸۰ م است. جان بارت، آیریس موردادک، وجاناتان کالر را می توان از داستان نویسان و تئوریسین های ساختار گرای دانست (زرشناس، ۱۳۸۹: ۱۱۷)

ساختار در داستان مفهومی بسیار پیچیده است چون عناصر بسیاری را دربر می گیرد، می توان به یک معنا ساختار را جمع عناصری دانست که به هنگام جلو رفتن در داستان به تجربه ماشکل می دهند، دراین معنا ساختار به طرح نزدیک می شود. می توان گفت ساختار جمع عناصری است که ما را قادر می سازد تا در کل اثر انگاره ای معنی دار را ببینیم، دراین معنا، ساختار به نقشه نزدیک می شود، زیرا اگر طرح باتوجه به پویائی یا حرکت داستان سروکار دارد، نقشه به ایستایی داستان سروکار دارد - یعنی پس از آنکه دیگر حرکت را در داستان متوقف کرده ایم، کل آنرا چگونه می بینیم. (اسکولز، ۱۳۷۹: ۳۸) ساختار گرای، واحدهای یک اثر را مشخص می کند آنگاه ارتباط میان آن واحدها را کشف می کند. (اسکولز، ۱۳۷۹: ۱۸)

۲-۲- پیشینه رمان